

БУДОВА ВИМЕНІ ТА МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ВІВЦЕМАТОК АСКАНІЙСЬКОЇ КАРАКУЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ

**В.М. Іовенко, д-р с.-г. наук
С.В. Могильницька, аспірантка**

Інститут тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова
“Асканія-Нова” – Національний науковий селекційно-генетичний
центр з вівчарства

Досліджено взаємозв'язок молочної продуктивності вівцематок асканійської каракульської породи з формою та параметрами вимені. Встановлено, що тварини з чашеподібною формою вимені характеризуються більшими величинами промірів зокрема, шириною, глибиною, об'ємом та відстанню між дійками та мають вищі показники молочної продуктивності порівнянно з тваринами, які мають іншу форму.

Ключові слова: вівцематки каракульської породи, форма, проміри вимені, молочна продуктивність.

Важливими показниками, які характеризують якість вимені і дають об'єктивні дані для його оцінки, є його форма та величина. Вони визначаються за структурною будовою вимені, його контуром та співвідношеннями промірів довжини, ширини й глибини. Форма – це сукупність основних морфологічних особливостей вимені та дійок, які знаходяться у зв'язку з продуктивністю, молоковіддачею тощо [1, 2].

У вівцематок розрізняють три форми вимені: чашеподібну, округлу та вузьку. Чашеподібній формі притамана більша ширина та глибина. Округла форма нагадує півкулю та характеризується меншою глибиною і невеликою шириною. Вузьке вим'я має меншу площу основи порівнянно з іншими формами та ніби притиснуте до тулуба [3].

Високомолочні матки характеризуються вименем чашеподібною форми. Вівці з округлою формою також дають добрі надой порівнянно з тваринами, які мають вузьке вим'я та які, як правило, низькомолочні.

Багато вчених вказують на наявність взаємозв'язку між молочною продуктивністю та формою і величиною вимені [2, 3, 4]. Зокрема, Рачковський М.Л. [3] в своїх дослідженнях вказує, що оцінювати вим'я доцільно протягом першого місяця лактації, коли

молочна залоза функціонує з максимальною інтенсивністю та параметри вимені знаходяться в найбільш тісній кореляції з надоем.

Матеріал і методика. Дослідження проводили на вівцематках асканійської каракульської породи чорного та сірого забарвлення в племзаводі “Маркеєво” Чаплинського району Херсонської області.

Морфологічні ознаки вимені визначали згідно з “Рекомендаціями по організації доєння овець и переработке молока” [5]. Основні проміри вимені бралися у овець на початку лактації. Такі показники, як ширина та довжина вимені, довжина дійок та відстань між ними вимірювали циркулем; обхват вимені – мірною стрічкою. У дні вимірювання ягнят відділяли від вівцематок, після взяття промірів їх підпускали до матерів для годівлі та брали ще раз промір - відстань між дійками для визначення рівня спадаємості вимені.

Результати досліджень. При аналізі вимені у дослідних вівцематок асканійської каракульської породи виявлено дві характерні форми вимені та визначено молочну продуктивність за лактацію залежно від них (табл.1).

Таблиця 1. Розподіл вівцематок асканійської каракульської породи за формою вимені та молочна продуктивність залежно від неї

Забарвлення вівцематок	Форма вимені	Кількість голів		Молочність, кг
		n	%	
Чорні	чашеподібна	22	73,3	120,5±4,88
	округла	8	26,7	111,9±8,38
Сірі	чашеподібна	15	60,0	105,3±5,73
	округла	10	40,0	94,8±6,00

Отримані дані свідчать, що вівцематкам як чорного, так і сірого забарвлення найбільш притамана чашеподібна форма вимені. Таку форму мали 73,3% тварин чорного забарвлення та 60,0% - сірого, тоді як частка особин з округлою формою становила відповідно 26,7% та 40,0%.

Стосовно молочної продуктивності у вівцематок з різною формою вимені виявлено, що тварини з чашеподібною формою мають більшу молочність, ніж з округлою, проте визначена різниця статистично недостовірна. Зокрема, ця різниця між матками чорного забарвлення становила 8,6 кг (7,1%); сірого – 10,5 кг (10,0%).

Показники промірів, які наведено в таблиці 2, характеризують розвиток морфологічних ознак різних форм вимені вівцематок і підвищують об'єктивність його оцінки.

Вівцематки обох генотипів, які мали чашеподібну форму вимені, характеризувалися більшими величинами таких промірів, як ширина, глибина, обхват та відстань між дійками, ніж у тварин з округлою. Зокрема, ця різниця у вівцематок чорного забарвлення відповідно склала: 22,2 % ($P \geq 0,999$), 11,0 %, 5,7 % та 10,9 %; сірого - 32,2 % ($P \geq 0,999$) 13,3 % ($P \geq 0,99$), 6,5 % та 11,6 %.

Стосовно довжини вимені, виявлено, що цей промір, як у чорних так і в сірих тварин, з округлою формою вимені більший, ніж у особин з чашеподібною. Зокрема, ця різниця у тварин чорного забарвлення сягає 8,9 % ($P \geq 0,95$), сірого 8,1 % ($P \geq 0,95$). Також слід відмітити, що у маток обох генотипів, з різною формою вимені розмір діжок майже не відрізняється.

Таблиця 2. Величини промірів вимені залежно від форми вимені, см

Показник	Форма вимені			
	чашеподібна			округла
	забарвлення вівцематок			
	чорне (n=22)	сіре (n=15)	чорне (n=8)	сіре (n=10)
Довжина вимені	16,4±0,33	15,8±0,38	18,0±0,69*	17,2±0,52*
Ширина вимені	19,8±0,40	20,5±0,30	15,4±0,63***	13,9±0,31***
Глибина вимені	8,2±0,15	8,3±0,24	7,3±0,41	7,2±0,28**
Горизонтальний обхват вимені	49,3±0,69	47,7±1,19	46,5±2,43	44,6±0,72*
Довжина діжки	2,8±0,07	2,6±0,09	2,7±0,07	2,5±0,04
Відстань між діжками	11,9±0,28	11,2±0,41	10,6±0,72	9,9±0,28*
Спадаємість вимені	10,2±0,25	9,5±0,31	9,3±0,61	8,5±0,27*

Примітка: Вірогідність різниці:*** $P \geq 0,999$; ** $P \geq 0,99$; * $P \geq 0,95$

Отримані дані дозволили через коефіцієнт кореляції визначити величину взаємозв'язку між молочною продуктивністю та основними показниками величин промірів вимені. Встановлено, що молочна продуктивність за всю лактацію позитивно корелює з усіма основними промірами вимені як у вівцематок чорного, так і сірого забарвлень (табл.3).

Таблиця 3. Коефіцієнт кореляції між молочною продуктивністю та величинами промірів вимені у вівцематок асканійської каракульської породи.

Ознаки	Забарвлення вівцематок	
	чорне	сіре
Надій молока за весь період лактації – проміри вимені:		
- довжина вимені	+0,555±0,16**	+0,595±0,17**
- ширина вимені	+0,646±0,14***	+0,367±0,19
- глибина вимені	+0,495±0,16**	+0,369±0,19
- обхват вимені	+0,691±0,14***	+0,809±0,12***
- довжина дійки	+0,199±0,19	+0,504±0,18
- відстань між дійками	+0,696±0,14***	+0,552±0,17**
- спадаємість вимені	+0,721±0,13***	+0,572±0,17**

Так, між надоем та довжиною вимені цей показник сягає +0,555 та +0,595 при $P \geq 0,99$; шириною + 0,646 ($P \geq 0,999$) та +0,367; глибиною +0,495 ($P \geq 0,99$) та +0,369; обхватом вимені +0,691 та +0,809 при високому рівні достовірності $P \geq 0,999$; відстаню між дійками +0,696 ($P \geq 0,999$) та +0,552 ($P \geq 0,99$); спадаємістю вимені +0,721 ($P \geq 0,999$) та +0,572 ($P \geq 0,99$), відповідно.

Разом з цим, більш тісно корелюють з надоем проміри обхвату, довжини та ширини вимені, слабше виражений цей зв'язок між надоем та глибиною вимені й довжиною дійок.

Висновки: Вівцематкам асканійської каракульської породи в основному притамана чашеподібна форма вимені. У тварин з такою формою основні проміри, (ширина, глибина, об'єм вимені та відстань між дійками) мають більші величини, ніж у особин з округлою. Ці параметри при високому рівні кореляції тісно пов'язані з молочною продуктивністю вівцематок.

Список використаної літератури

1. Вечорка В.В. Морфологічні та функціональні властивості вимені корів голштинської породи канадської селекції / В.В. Вечорка // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Серія "Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва". - 2012. – вип.20. – С.45.
2. Хмельничий Л.М. Оцінка екстер'єру тварин в системі селекції молочної худоби: монографія / Л.М.Хмельничий. – Суми: ВВП "Мрія-1" ТОВ. – 2007. 260 с.
3. Рачковский М.Л. Морфологические особенности вымени овец в связи с молочной продуктивностью: Автореф. дис... канд с.-х. наук: 06.553 / Моск. с.-х. акад. им. К.А. Тимирязева. – М., 1974. – 15 с.)
4. Виноградова М.А. Некоторые элементы технологии пустынного каракулеводства Туркменистана / Виноградова М.А., Херремов Ш.Р., Розьев А.С. // Овцы, козы, шерстное дело. – 2011. - № 3. – С. 77-78.
5. Рекомендации по организации доения овец и переработке молока. // М. – 1985. – 21 с.